

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

SPRAWOZDANIE Z WIZYTY STUDYJNEJ – NA OBSZARZE LGD ZIELONE BIESZCZADY

realizowanej w ramach operacji pt. „Cztery podejścia jeden cel-wypracowanie innowacyjnych mechanizmów współpracy z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i historycznego obszarów LGD”.

Podmiot organizujący wizytę (Lider) Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Krajna Złotowska, we współpracy z partnerami projektu:

1. Stowarzyszenie "Lokalna Grupa Działania Krasnystaw PLUS"
2. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Kaczawskie
3. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Zielone Bieszczady

Instytucja goszcząca / miejsce wizyty: Stowarzyszenie "Lokalna Grupa Działania Zielone Bieszczady”

Termin wizyty: 08-11 października 2018 r.

Celem wizyty studyjnej jest zbudowanie platformy współpracy - partnerstwa w obszarze działań Lokalnych Grup Działania z wykorzystaniem zasobów lokalnych poprzez nawiązanie współpracy pomiędzy partnerami i wypracowanie innowacyjnych instrumentów poprawiających wdrażanie inicjatyw z zakresu rozwoju obszarów wiejskich.

Charakterystyka grupy biorącej udział w wizycie studyjnej: Członkowie Zarządu LGD (Prezes Zarządu LGD.), Członkowie Rady LGD Krasnystaw PLUS, członkowie stowarzyszenia LGD Krasnystaw PLUS, lokalni liderzy, w tym: członkowie/prezesi lokalnych stowarzyszeń, członkinie Kół Gospodyń Wiejskich.

Przebieg wizyty studyjnej / opis wykonywanych zadań w danym dniu/:

I dzień – 08.10.2018 r.

W dniu 8 października, po sześciogodzinnej podróży, dotarliśmy o godz. 17.00 do Ośrodka Wypoczynkowego „Połoniny” w miejscowości Bukowiec (gmina Solina). Po zakwaterowaniu i odpoczynku zaproszono nas na obiadokolację, a następnie odbyło się spotkanie z przedstawicielem Fundacji Bieszczadzkiej, panem Bogusławem Pyzocha. Podczas spotkania omówiono program naszej wizyty, a także zapoznano nas z dobrymi praktykami dotyczącymi rozwoju zielonej turystyki w regionie oraz aktywności społecznej na obszarach wiejskich w oparciu o partnerską współpracę organizacji pozarządowych, publicznych i przedsiębiorców oraz poprzez tworzenie produktów ekoturystycznych. Następnie spotkaliśmy się z przedstawicielem LGD „Zielone Bieszczady”, z panią Prezes Iwoną Woch, która opowiedziała nam o działalności i dobrych praktykach LGD „Zielone Bieszczady”. Stanowiło to doskonałą wymianę doświadczeń w zakresie wdrażania LSR.

II dzień – 09.10.2018 r.

Drugiego dnia, po wspólnym śniadaniu, przejechaliśmy przez malownicze miejscowości Chrewt, Polanę, Czarną, Lutowiska do Smolnika, gdzie zwiedziliśmy piękną, drewnianą bojkowską cerkiew z 1791 roku. Cerkiew od 2013 roku wpisana jest na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Kolejnymi przystankami była Przełęcz Wyżna z przepięknym widokiem, a potem wodospad Szepit na potoku Hylaty. Wodospad ten uznawany za największy i najbardziej efektowny z bieszczadzskich wodospadów. Następnie we wsi Zatwarnica przedstawiono nam obszar funkcjonowania Ekomuzeum „W Krainie Bojków”. Warto dodać, że Ekomuzeum posiada certyfikat „GoToCarpathia”. Ekomuzeum obejmuje

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

swoim zasięgiem także sąsiednią wieś Sękowiec oraz praktycznie niezamieszkałe już miejscowości Hulskie i Krywe. Wsie położone na obszarze tego Ekomuzeum zostały założone w XVI wieku. Zdecydowaną większość ich mieszkańców stanowili górale Rusińscy, nazwani z czasem w tej części Bieszczadów Bojkami. W Zatwarnicy mieliśmy przyjemność spotkać się z przedstawicielem Stowarzyszenia „Zatwarnica” w wybudowanej przez to stowarzyszenie Chacie Bojkowskiej, która pełni funkcję Centrum Edukacyjno-Informacyjnego Ekomuzeum. Chata Bojkowska to tradycyjny drewniany dom budowany przez Bojków (Chyża), w którym wszystkie pomieszczenia znajdowały się pod jednym dachem i każde z nich zajmowało całą szerokość budynku (tzw. budynek jednotraktowy). Na część mieszkalną najczęściej składały się: izba, komora i sień. W sezonie letnim w Chacie funkcjonuje galeria i sklepik z lokalnymi wyrobami, m.in. ceramika, obrazy, rzeźby, drewniane zakładki do książek, kamienne magnesy itp. Kolejnym punktem naszej wizyty studyjnej była Pracownia Artystyczna „Na Dwie Ręce” również w Zatwarnicy. Pracownia ta również posiada certyfikat „GoToCarpathia” i specjalizuje się m.in. w tworzeniu autorskich lalek z płótna. Mieliśmy przyjemność poznać przesympatyczną właścicielkę tego wspaniałego miejsca, panią Jolantę Jarecką. Poza pracownią, wraz z mężem Robertem pani Jolanta stworzyła kino o charakterystycznej dla tego miejsca nazwie – Końkret oraz klimatyczną Cafe Końsekwencja i mały sklepik z dobrą herbatą i kawą. W tym klimatycznym miejscu dla uczestników naszej wizyty studyjnej zorganizowano warsztaty wyrobu zapachowych mydełek z zanurzonymi ziołami i kwiatami. Własnoręcznie wykonane bieszczadzkie mydełka zabraliśmy ze sobą do domu. Obiad zjedliśmy w równie klimatycznym i pięknym miejscu – w Gospodarstwie Agroturystycznym „U Prezesa” w Chmielu. Gospodarstwo posiada certyfikat „GoToCarpathia” i stanowi również ośrodek górskiej turystyki jeździeckiej. Właściciel obiektu, pan Ryszard Krzeszewski opowiedział nam o historii swojego życia oraz o tym jak powstawało Gospodarstwo. Następnie odwiedziliśmy Pracownię – Galerię „Stare Kino” w Lutowiskach. Pracownia posiada certyfikat „GoToCarpathia” i specjalizuje się w wytwarzaniu autorskich wyrobów ceramicznych. Właściciele pracowni, pani Marta Zubel (dyplomowany Mistrz Ceramiki Wyrobów Użytkowych i Ozdobnych) oraz Grzegorz Zubel (artysta malarz), opowiedzieli nam o swojej pracy, o powstaniu pracowni oraz o prowadzonych tu ciekawych zajęciach. W obiekcie tym każdy z uczestników naszej wizyty studyjnej własnoręcznie wykonał pamiątkę z ceramiki. Po zajęciach, pan Bogdan Pyzocha, oprowadził nas po wybranych miejscach Ekomuzeum „Trzy Kultury” w Lutowiskach. Zobaczyliśmy m.in. Owadzie Śródmieście – makiety 2 drewnianych rynków XIX wiecznych Lutowisk w formie domków dla owadów, ruiny synagogi, Arboretum Przyszkolne, kirkut – cmentarz żydowski. O godzinie 19.30 przewieziono nas do Wiejskiego Domu Kultury w Uhercach Mineralnych, gdzie rozpoczęła się biesiada bieszczadzka z potrawami kuchni regionalnej przygotowanymi przez panie z Koła Gospodyń Wiejskich „Uherczanki”.

III dzień – 10.10.2018 r.

Trzeci dzień rozpoczęliśmy zwiedzaniem kompleksu wypoczynkowo-konferencyjno-sportowego Hotel Arłamów. Pani przewodnik pokazała nam wiele ciekawych miejsc w tym imponującym obiekcie, m.in. Rezydencję, czyli dawny budynek Urzędu Rady Ministrów, siłownię, ogromne sale sportowe czy kawiarnię Panorama z przepięknym widokiem na góry. Z Arłamowa przejechaliśmy do Orelca, gdzie podano nam smaczny obiad na świeżym powietrzu. Obiad przygotowało Przedsiębiorstwo Społeczne „Bieszczadzka Szkoła Aktywności Społecznej”, które funkcjonuje przy LGD „Zielone Bieszczady”. Po powrocie do miejsca naszego zakwaterowania i krótkim odpoczynku, zaproszono nas na Seminarium. Pan Marek Romaniec, koordynator projektu „Cztery podejścia, jeden cel...”, podsumował projekt, wymieniając korzyści z niego płynące. Projekt z pewnością przyczynił się do nawiązania współpracy pomiędzy partnerami i wypracowania innowacyjnych instrumentów poprawiających wdrażanie

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

inicjatyw z zakresu rozwoju obszarów wiejskich. Następnie swoje prezentacje przedstawiły: pani Iwona Woch z LGD „Zielone Bieszczady”, pani Dorota Sawa z LGD „Krasnystaw Plus” i pani Gabriela Męczyńska z LGD „Partnerstwo Kaczawskie”. Po seminarium udaliśmy się na uroczystą kolację integracyjną w towarzystwie regionalnego zespołu „Watra” z muzyką pogranicza polsko-słowacko-ukraińskiego.

IV dzień – 11.10.2018r.

Po śniadaniu nastąpiło wykwaterowanie uczestników i wyjazd do domu.

Podczas całej wizyty była wykonywana dokumentacja fotograficzna.

Dorota Sawa